

รูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

A Management Model of School - Based Curriculum Development for Small sized School

เกียรติศักดิ์ ชารีโคตร

ACADEMIC JOURNAL

UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY
<http://research.urui.ac.th>

รูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

A Management Model of School - Based Curriculum Development for Small sized School

เกียรติศักดิ์ ชารีโคตร *

ธีรชัย เนตรนอมศักดิ์ **

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก 2) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และ 3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ดำเนินการด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบ ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบ ดำเนินการวิจัย ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1-4 เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง แบบบันทึกการสังเกตการสอน แบบบันทึกการศึกษาเอกสาร แบบสอบถามและแบบประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ เชิงเนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย ปัญหา ด้านการบริหารจัดการ ด้านครูผู้สอน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล และด้านความร่วมมือจากชุมชน ท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้เสีย 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ผลปรากฏว่า รูปแบบมี 4 องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบหลักที่ 1 บทบาทหน้าที่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง องค์ประกอบหลักที่ 2 ประสิทธิภาพของหน่วยงานเครือข่าย องค์ประกอบหลักที่ 3 การควบคุมคุณภาพการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา องค์ประกอบหลักที่ 4 ประสิทธิภาพของกลไกการขับเคลื่อน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยในแต่ละองค์ประกอบมีองค์ประกอบย่อยและตัวชี้วัด รวมถึงแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้การบริหารจัดการบรรลุตามตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า โรงเรียนดำเนินการตามขั้นตอนของรูปแบบอย่างครอบคลุม ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือตามแนวทางที่กำหนดไว้ 4) ผลการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบอยู่ในระดับเหมาะสมมากถึงเหมาะสมมากที่สุด และความพึงพอใจของการใช้รูปแบบ ของผู้เกี่ยวข้องโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, หลักสูตรสถานศึกษา, โรงเรียนขนาดเล็ก

*นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

This research aimed (1) to study the problems of curriculum development in small sized schools, (2) to develop the model of the school curriculum administration, and (3) to study the effectiveness of the model in developing of School Curriculum Administration for Small sized Schools. The Research and Development (R & D) and Participatory Action Research (PAR) were applied to conduct the research which divided into 4 stages. Stage 1 : Studying the basic information. Stage 2 : Developing the model of School Curriculum Administration for Small Sized Schools. Stage 3 : Trying out the model. And, stage 4 : Assessing and improving of the model. The research was performed in small sized schools under jurisdiction of the office of UdonThani Primary Educational Service Area Office 1-4. The research tools were semi-structured interview, observation form, study notes, questionnaires and assessment form of the efficiency and effectiveness of the model. Means ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), and percentages were applied in the quantitative analysis. And content analysis was used for the qualitative data in order to get the inductive conclusion.

The findings were :1 The curriculum development problem of a small sized school included issues of management and administration, teachers, teaching and learning process and assessment, and, the cooperation of local communities and stakeholders. 2 The development in modeling the school curriculum administration for the small sized schools were 4 main components; (1)The roles of related personnel (2)The effectiveness of the organization networks (3) The quality control of the curriculum development(4) The effectiveness of curriculum development. Sub components, indicators and administration procedures were included in each main component. 3 The experimental trial using the model showed that the schools performed all the stages. All the related parties gave high cooperation.4The assessment of the effectiveness and efficiency of the model showed that the effectiveness of the model were at the high to the highest level. And the satisfaction in performing the model as a whole and all aspects were at the highest level.

Keyword : Management, School Curriculum, Small sized School

บทนำ

โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คน คุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อเสียเปรียบโรงเรียนขนาดอื่น ๆ หลายประการ คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกช่วงชั้น มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่านักเรียนจากโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ และมีจำนวนนักเรียนที่ต้องปรับปรุงสูงกว่าช่วงชั้นอื่นทุกช่วงชั้น (สมศ., 2552) จากผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Testing : O - NET) ประจำปีการศึกษา 2552 พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีคะแนนเฉลี่ยของทุกระดับชั้น (ป. 6 ม. 3 และ ม. 6) ต่ำที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ และขนาดกลาง (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

โรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้ 1) ด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร: ขาดการสำรวจความต้องการจำเป็น หรือการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการสร้างหลักสูตร: ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างหลักสูตร ขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอ ขาดแคลนครู/ครูไม่ครบชั้นเรียน การสร้างหลักสูตรไม่เป็นไปตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนด หลักสูตรสร้างขึ้นโดยลอกเลียนจากสถานศึกษาอื่น มีเวลาน้อยและต้องเร่งรีบดำเนินการ 3) ด้านการใช้หลักสูตร พบว่า ไม่มีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแก่ผู้เกี่ยวข้อง หลักสูตรจัดทำขึ้นเพื่อการตรวจสอบ ขาดการนำหลักสูตรไปใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้อย่างแท้จริง หลักสูตรไม่เอื้อต่อการนำไปจัดทำหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ ครูสอนไม่ทันตามเวลาและสาระที่กำหนด ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ 4) การประเมินผลหลักสูตร ปัญหาที่พบคือ ขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลไม่สอดคล้องกับสาระและ ผู้เรียนไม่มีกระบวนการประเมินผลหลักสูตร และไม่นำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539, วรณวิษา เกาวิเศษ. 2549, สุวารีย์ ยะนะเลศ. 2550)

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วยกระบวนการสำคัญคือ การศึกษาความต้องการจำเป็น การสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร โดยในสถานศึกษาขนาดอื่นๆ ส่วนใหญ่จะไม่ประสบปัญหาในการดำเนินการ แตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่วนใหญ่มีปัญหาในการพัฒนาหลักสูตร อันเนื่องมาจากปัญหาสำคัญของโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น ครูไม่ครบชั้น การได้รับงบประมาณจำนวนจำกัด ขาดแคลนวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ สื่อและเครื่องมือการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการพัฒนาหลักสูตร และคุณภาพของการจัดการศึกษาโดยรวมในที่สุด ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กเกิดประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยอาศัยกระบวนการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของคณะครูและบุคลากร ทั้งจากโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดอื่นที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสีย และบุคลากรภาครัฐของหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยคาดหวังว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการที่เหมาะสม และความร่วมมือของบุคลากรที่หลากหลาย ย่อมมีความสมบูรณ์ครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มากกว่าการดำเนินการพัฒนาโดยคณะครูของโรงเรียนขนาดเล็กเพียงลำพัง

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

ขอบเขตการวิจัย

1. พื้นที่ในการวิจัย ประกอบด้วย
 - 1.1 การรวบรวมข้อมูลสภาพทั่วไปและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย คือ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้มีส่วนได้เสีย และผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1- 4 เขตพื้นที่ละ 1 โรงเรียน รวม 4 โรงเรียน
 - 1.2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก จากความร่วมมือของบุคลากรของโรงเรียนที่ร่วมดำเนินการ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายคือโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน จำนวน 5 โรงเรียน เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1
 - 1.3 การศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ดำเนินการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 1 โรงเรียน
2. การวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ คือ
 - 2.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การสัมภาษณ์ สอบถาม และสนทนากับผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และผู้มีส่วนได้เสียในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 – 4 เขตพื้นที่ละ 1 โรงเรียน รวม 4 โรงเรียน
 - 2.2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ดำเนินการสร้างรูปแบบจากความร่วมมือของผู้ร่วมวิจัย ซึ่งเป็นบุคลากรของโรงเรียนที่ร่วมดำเนินการ จำนวน 5 โรงเรียน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสร้างรูปแบบ และดำเนินการตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ
 - 2.3 การทดลองใช้รูปแบบ เป็นการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยทดลองใช้รูปแบบในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 1 โรงเรียน

2.4 การประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบ เป็นการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการประเมินประสิทธิภาพของการใช้หลักสูตรระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการ และผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร สรุปและปรับปรุงรูปแบบ

การดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยตามแนวทางของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กำหนดเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษานำร่อง กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาเยีย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 มีรายละเอียด ดังนี้

สถานที่รวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) โรงเรียนบ้านนาเยีย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 หมู่ที่ 10 ตำบลเซียงยืน อำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี ในปีการศึกษา 2555 เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 – 2 และ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 รวม 8 ชั้นเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 78 คน ครู 4 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน 2) หมู่บ้านนาเยีย หมู่ที่ 10 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตการสอน

ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล ดำเนินการรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 19 - 24 มิถุนายน 2555

วิธีรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสังเกตการสอนของครูโรงเรียนบ้านนาเยีย

ผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนบ้านนาเยีย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การสังเกตการสอนของครูโรงเรียนเป้าหมายการวิจัย โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในเชิงคุณภาพ ในส่วนที่เป็นคำถามปลายเปิด และบรรยายเชิงพรรณนา

ระยะที่ 2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็กระดับเขตจังหวัด ดำเนินการดังต่อไปนี้

กำหนดโรงเรียนเป้าหมาย โรงเรียนเป้าหมายการวิจัยเป็นโรงเรียนขนาดเล็กสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 - 4 เขตพื้นที่ละ 1 โรงเรียน รวม 4 โรงเรียน

การรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายการวิจัย เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 4 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านนาทม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โรงเรียนบ้านหนองศรีเจริญหนองผึ้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โรงเรียนบ้านสะคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 และโรงเรียนบ้านกุดเม็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4
2. เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการสอน และแบบบันทึกการศึกษาเอกสาร
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนเป้าหมาย ด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการสัมภาษณ์ การสังเกตการสอนของครู และการศึกษาเอกสาร โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในเชิงคุณภาพ ในส่วนที่เป็นคำถามปลายเปิดและบรรยายเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก แบ่งเป็น 5 ระยะ ดังต่อไปนี้

- ระยะที่ 1 ศึกษาและกำหนดปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ดำเนินการโดยผู้ร่วมวิจัยจำนวน 26 คน ประกอบด้วยผู้บริหารและคณะครูจากโรงเรียนเป้าหมายการวิจัย 1 โรงเรียน และโรงเรียนใกล้เคียงโรงเรียนเป้าหมายการวิจัยอีก 4 โรงเรียน
- ระยะที่ 2 พัฒนาตัวชี้วัด ดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดประจำปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยผู้ร่วมวิจัยดำเนินการกำหนดตัวชี้วัด และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม
- ระยะที่ 3 ยกร่างรูปแบบ โดยนำผลการประเมินตัวชี้วัดจากผู้เชี่ยวชาญ ไปกำหนดเป็นร่างรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก
- ระยะที่ 4 ตรวจสอบรูปแบบ โดยนำร่างรูปแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม ปรับปรุงและจัดทำรูปแบบฉบับสมบูรณ์
- ระยะที่ 5 กำหนดแนวทางการใช้รูปแบบ โดยจัดทำคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนทดลองใช้รูปแบบ ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบในโรงเรียนบ้านนาทม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 17 ราย ประกอบด้วยบุคลากรของโรงเรียนบ้านนาทม ตัวแทนจากชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้มีส่วนได้เสีย และตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนจากหน่วยงานต้นสังกัด

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบ ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียอื่น การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบ ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวบรวมข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และการประเมินประสิทธิภาพของ

รูปแบบด้านคุณภาพของหลักสูตร ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผลการทดลองใช้รูปแบบ สรุปผล และปรับปรุงรูปแบบตามข้อสรุปที่ปรากฏ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และร้อยละ จากข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบประเมินที่เกี่ยวข้อง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยรวมถึงการอภิปรายผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ปรากฏ ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก

1.1 ด้านบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 แห่ง ไม่สามารถบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดความชัดเจนในการดำเนินการจัดทำหลักสูตร ทำให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน และชุมชนท้องถิ่น ซึ่งปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภวัฒน์ เทียมศรีรัตน์ (2555) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับประถมศึกษา สังกัดเทศบาลในภาคตะวันออก พบว่า ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา เกิดขึ้นเนื่องจากบุคลากรของสถานศึกษา ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการ เนื่องจากการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา จะต้องอาศัยความรู้ และความเข้าใจในหลักสูตรเป็นอย่างดี รวมทั้งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนในการบริหารจัดการ จึงจะสามารถบริหารหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านครู เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กเป้าหมายทั้ง 4 แห่ง ดำเนินการโดยยึดหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาอื่นเป็นหลัก และดำเนินการพัฒนาหลักสูตรในระดับกลุ่มโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กมีครูจำนวนน้อย ไม่ครบชั้นเรียน และไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทำให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ไม่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการสังเคราะห์การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ที่พบว่าปัญหาของครูเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตร คือ ครูขาดความเข้าใจที่ชัดเจน และขาดความมั่นใจในการจัดทำหลักสูตร

1.3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล โรงเรียนเป้าหมายการวิจัยบางแห่ง จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามรูปแบบการสอนทางไกล ของมูลนิธิการศึกษาทางไกล ผ่านดาวเทียม และอีกส่วนหนึ่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติของแต่ละโรงเรียน โดยส่วนใหญ่จะจัดการเรียนรู้ตามหนังสือแบบเรียนของผู้เรียน ครูไม่ได้เตรียมการสอนที่เพียงพอเหมาะสม ใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ที่ไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหา กระบวนการเรียน และระดับของผู้เรียน ทำให้ผลการเรียนของผู้เรียนอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการสังเคราะห์การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ที่พบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ปัญหาที่พบคือ ครูบางส่วนขาดความรู้เกี่ยวกับการจัด การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และขาดทักษะในการประเมินผลตามสภาพจริง

1.4 ด้านความร่วมมือของชุมชน ท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้เสีย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาทั้ง 4 แห่ง ไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เนื่องจากกรรมการสถานศึกษายังไม่มีความพร้อมในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับสภาพ การบริหารจัดการ และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ระดับบัณฑิตศึกษาและการ ศึกษาวิจัยของหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง (กัลยรัตน์ ทัดธนาธร. 2549, สพฐ.2552, เฉลียว บุรีภักดิ์. ม.ป.ป., วราภรณ์ อมรประสิทธิ์. 2548, วนิดา วงษ์นิล. 2546, วรณวิษา เกาวิเศษ. 2549, เสถียร บุญลือ. 2549, สุวารี ยะนะเลิศ. 2550, อุมพร หล่อสมฤติ. 2545) ที่พบว่า ส่วนใหญ่ชุมชนยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจใน กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจอย่างเพียงพอ จึงทำ ให้ชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และขาดความตระหนักในความสำคัญของหลักสูตร

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก การวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก อาศัยวิธีการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการคัดเลือกผู้ร่วมวิจัยในพื้นที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสภาพและ ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็ก ดำเนินการให้ผู้ร่วมวิจัยร่วมกันกำหนดแนวทางหรือหารูปแบบวิธีการในการพัฒนา และแก้ปัญหา โดยประเด็นปัญหาของการวิจัยในครั้งนี้คือ ปัญหาด้านการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่จำเป็นต้องหารูปแบบ แนวทางที่จะพัฒนาการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยผลของการวิจัยและพัฒนาทำให้ได้รูปแบบการ บริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ องค์ประกอบหลักที่ 1 บทบาทหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีองค์ประกอบย่อย 8 องค์ประกอบ องค์ประกอบหลักที่ 2 ประสิทธิภาพของหน่วยงานเครือข่าย มีองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ องค์ประกอบหลักที่ 3 การควบคุมคุณภาพ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย 6 องค์ประกอบ และองค์ประกอบหลักที่ 4 ประสิทธิภาพของกลไก การขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปแบบเกิดขึ้น จากการพัฒนาของผู้ร่วมวิจัย ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างแท้จริง จึงทำให้เชื่อมั่น ได้ว่า รูปแบบหรือแนวทางการแก้ปัญหาที่ผู้ร่วมวิจัยพัฒนาขึ้นนั้น มีความสอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริงที่ต้องการแก้ไข และทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่า จะเป็นแนวทางที่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินการ ดังกล่าวสอดคล้องกับความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่รัตนะ บัวสนธ์ (2551) ได้ให้ความหมาย ไว้ว่า เป็นการวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ให้เข้ามา ดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนกระทั่งถึงขั้นตอนสุดท้าย

ภาพประกอบ: รูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก การทดลองใช้รูปแบบดำเนินการโดยอาศัยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ เป็นการดำเนินการเพื่อนำรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ได้ถูกพัฒนาขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมวิจัย ไปทดลองใช้ในโรงเรียนขนาดเล็กเป้าหมายการวิจัย จำนวน 1 โรงเรียนโดยความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนเป้าหมายการวิจัย ตัวแทนชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต้นสังกัด การทดลองพบว่าโรงเรียนเป้าหมายการวิจัย ได้นำกระบวนการการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ไปใช้ในขอบข่ายการสร้าง การใช้ และการประเมินผลหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ ผู้เกี่ยวข้องทุกคนปฏิบัติตามหน้าที่ตามบทบาทที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู มีความเข้าใจในขอบข่ายของการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มมากขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถให้ข้อเสนอแนะและนิเทศ กำกับ ติดตามการพัฒนาหลักสูตรได้อย่างเป็นระบบเพิ่มขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ปลายปีการศึกษา 2556 โดยรวมอยู่ในระดับที่คาดหวัง ผู้เกี่ยวข้องทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดความมั่นใจที่จะเข้าร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามากยิ่งขึ้น ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูล สารสนเทศ เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ชัดเจนและครอบคลุม สามารถนำไปประกอบการกำหนดแผนงานและโครงการ เพื่อการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตร ของโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลของการทดลองใช้รูปแบบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Stringer (1996) ที่กล่าวว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แสดงให้เห็นถึงวงจรที่เป็นพลวัตในการค้นหาการคิดและการกระทำได้ดีที่สุด ซึ่งเรียกกระบวนการนี้ว่า “พลวัตแห่งการกระทำร่วมกัน” รูปแบบดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ การค้นหา (Look) การคิด (Think) และการกระทำ (Act) เป็นการวิจัยที่เป็นกระบวนการทำซ้ำ ปรับการดำเนินการและแปลความหมาย ที่ทำให้ทุกฝ่ายเข้าใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และด้วยกระบวนการดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการวิจัยในครั้งนี้ จึงส่งผลต่อการทดลองใช้รูปแบบ ที่ยืนยันว่าประสิทธิภาพของรูปแบบที่เกิดขึ้นนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมถือเป็นกระบวนการสำคัญในการขับเคลื่อน

4. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

4.1 ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กหลังการนำไปใช้ ผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพเหมาะสมมากที่สุดทุกประเด็น ซึ่งเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความสำคัญ และสัมฤทธิ์ผลของรูปแบบ อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุดทุกประเด็นนั้น เนื่องจากรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ที่นำไปทดลองใช้ในครั้งนี้ เกิดจากการวิจัยและพัฒนาที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยผู้ร่วมวิจัยซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้เสียกับปัญหาการวิจัย ร่วมกันกำหนดแนวทาง วิธีการที่จะแก้ปัญหา หรือเป็นผู้ร่างรูปแบบนี้ขึ้น ส่วนในขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบ เป็นขั้นตอนที่ผู้เกี่ยวข้องที่ถูกกำหนดไว้ในรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนเป้าหมายการวิจัย ตัวแทนชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตลอดจนตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต้นสังกัด จำนวน 17 คน ซึ่งผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ของปัญหา และ

เป็นผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบและรับผลประโยชน์ ที่เกิดจากการดำเนินการของโรงเรียนเป้าหมายการวิจัย ซึ่งการดำเนินการทั้ง 2 ขั้นตอนดังกล่าว เป็นการดำเนินการในลักษณะที่เจ้าของปัญหาเป็นผู้กำหนดแนวทางในการแก้ไข และเจ้าของปัญหา ผู้เกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้เสียกับปัญหา เป็นผู้ลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหา จึงทำให้การดำเนินการเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการของมะลิ วิมาน (2547) ที่กล่าวถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการวิจัยที่กลุ่มตัวอย่างที่ถูกวิจัยมีบทบาทเป็นผู้ร่วมในการวิจัยตลอดกระบวนการวิจัย นับตั้งแต่การประมวลเหตุการณ์พื้นฐานและข้อมูล เพื่อกำหนดปัญหาวิจัย การเลือกระบุประเด็นปัญหา การสร้างเครื่องมือ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมาย ตลอดจนการเสนอสิ่งที่ค้นพบ จนกระทั่งการนำความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนโดยชุมชน อันเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็นดังที่ปรากฏ

4.2 ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ ด้านคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากการประเมินประสิทธิผลด้านคุณภาพของหลักสูตร ดำเนินการหลังจากการนำรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไปทดลองใช้ ซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการที่พัฒนาขึ้น มีความครอบคลุมกระบวนการสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยกระบวนการสร้างหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีความครอบคลุมรายละเอียดของประเด็นประสิทธิผลของรูปแบบ ทั้งในส่วนบริบทของหลักสูตร ปัจจัยสนับสนุน และการใช้หลักสูตร หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ประเด็นหรือรายการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร เป็นรายละเอียดปลีกย่อยของรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กนั่นเอง โดยในขั้นตอนของการทดลองใช้รูปแบบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบทุกคน ได้ร่วมกันดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาในประเด็นดังกล่าวอย่างเข้มข้นและจริงจัง ตลอดระยะเวลาของการทดลองใช้รูปแบบ ซึ่งดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา โดยการลงมือปฏิบัติ ดำเนินการประเมิน สรุป และนำข้อค้นพบไปพัฒนาการดำเนินการในขั้นตอนต่อไป ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ Whyte (1991 อ้างถึงใน สัทธัญญ์ ประพุทธนิติสาร. 2545) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ผู้คนจำนวนหนึ่งในองค์กรหรือชุมชน เข้ามาร่วมศึกษาปัญหาโดยกระท่วงกันกับนักวิจัย ผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนกระทั่งเสร็จสิ้น การเสนอผลและการอภิปรายผลการวิจัย เป็นการเริ่มต้นของผู้คนที่อยู่กับปัญหา ค้นหาปัญหาที่ตนเองมีอยู่ร่วมกันกับนักวิชาการ จึงทำให้มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดดังที่ปรากฏ

4.3 ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำแนกเป็น

4.3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระหว่างเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระหว่างเรียน ประกอบด้วยผลการบรรลุตามจุดประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ ในหน่วยการเรียนรู้ และระดับชั้นที่เป็นตัวแทนของสถานศึกษา จากการพิจารณาร่วมกันของคณะกรรมการวิชาการของโรงเรียน ผลการพิจารณากำหนดให้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นระดับชั้นตัวแทน และพิจารณาให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หน่วยที่ 3 เรื่องแม่ไก่อยู่ในตะกร้า เวลา 10 ชั่วโมง แผนการเรียนรู้ที่ 3 การอ่านในใจบทเรียน เวลา 1 ชั่วโมง เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ตัวแทนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และกำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องชุมชนของเรา (ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม) เวลา 8 ชั่วโมง แผนการเรียนรู้ที่ 1 การสำรวจกลุ่มสิ่งมีชีวิตในแต่ละแหล่งที่อยู่

ในท้องถิ่นของเรา เวลา 1 ชั่วโมง เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ตัวแทนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เน้นการดำเนินการหลังจากครูผู้รับผิดชอบในระดับชั้น/กลุ่มสาระการเรียนรู้ดังกล่าว ได้ปฏิบัติบทบาทหน้าที่ตามแนวทางการบริหารจัดการที่กำหนดไว้ในรูปแบบ ทั้งในส่วนขององค์ประกอบหลักที่ 1 บทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และองค์ประกอบหลักที่ 3 การควบคุมคุณภาพการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และองค์ประกอบหลักที่ 4 กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งทำให้เชื่อมั่นได้ว่าคณะครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตร ตลอดจนสามารถกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวิธีการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับที่ผ่านมารองเรียนที่เป็นเป้าหมายการวิจัยครูส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ซึ่งถ่ายทอดการสอนของครูต้นทางจากโรงเรียนวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว อาจมีข้อจำกัดในด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน อีกทั้งหากการเตรียมการของโรงเรียนปลายทางไม่พร้อม ก็จะเป็นอุปสรรค ทำให้การจัดการเรียนรู้ ไม่สัมฤทธิ์ผลตามที่คาดหวัง แต่เมื่อครูของทั้ง 2 ชั้นดังกล่าว ดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการศึกษาหลักสูตร และเตรียมการสอนล่วงหน้า อย่างครบถ้วน และสมบูรณ์ ผลของการจัดการเรียนรู้ จึงบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังที่ปรากฏ

4.3.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังการจัดการเรียนการสอน

ผลการเรียนของผู้เรียนหลังการจัดการเรียนการสอน เป็นผลการจัดการเรียนการสอน หลังการนำรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไปทดลองใช้ ในโรงเรียนบ้านนาทาม ประจำปีการศึกษา 2556 โดยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ 75.71 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ 64.00 แต่โดยภาพรวมของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้น มีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 70.81 ซึ่งเป็นคะแนนที่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่ก็ถือได้ว่าเป็นระดับคะแนนที่ไม่สูงนัก ซึ่งเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง คือ การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบในครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ซึ่งเป็นภาคเรียนที่โรงเรียนเป้าหมายการวิจัย ได้กำหนดรายละเอียดของการจัดการศึกษาประจำปีการศึกษา 2556 ไว้ล่วงหน้า ตั้งแต่ต้นปีการศึกษาหรือตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2555 เป็นต้นมาแล้ว ดังนั้น การดำเนินการในช่วงเวลา 1 ภาคเรียน และเป็นภาคเรียนที่ 2 เนื้อหาสาระของหลักสูตรจำนวนครึ่งหนึ่ง ได้ถูกจัดการเรียนการสอนไปแล้ว ตลอดจนในภาคเรียนที่ 2 ก็ยังมีครูผู้สอนบางส่วนที่ไม่สามารถปรับตัว หรือเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับแนวทางของหลักสูตรสถานศึกษา และเป็นไปตามรูปแบบที่นำมาทดลองใช้ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ตลอดจนองค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบด้านบุคคล หน่วยงาน ระบบการควบคุมคุณภาพ และกลไกการให้การสนับสนุนส่งเสริม ซึ่งจะเห็นได้ว่ายังมีเงื่อนไขหรือปัจจัยด้านอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่รูปแบบยังไม่สามารถกำหนดให้ครอบคลุมได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เช่น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจครัวเรือนของผู้ปกครองนักเรียน ปัจจัยด้านสุขอนามัยของผู้เรียน ตลอดจนความตระหนักใน ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จึงทำให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบ อยู่ในระดับ “ดี” หรือมีค่าเท่ากับระดับ 3 จากเกณฑ์การประเมินระดับผลการเรียนสูงสุด 8 ระดับ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น

4.4 ประสิทธิภาพของรูปแบบด้านผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร ประกอบด้วย

4.4.1 การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป้าหมายการวิจัย ด้านความเหมาะสม ความมีประโยชน์ การส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมทางการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน และครูพระ/ปราชญ์ชาวบ้าน โดยดำเนินการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่กำหนดขึ้น มีรายละเอียดของผลการสัมภาษณ์แต่ละประเด็น ดังนี้ 1) ด้านความเหมาะสม ผู้เกี่ยวข้องทุกคนเห็นว่า รูปแบบที่นำมาทดลองใช้มีความเหมาะสมสำหรับการแก้ปัญหาและพัฒนาการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก 2) ด้านความมีประโยชน์ ผู้เกี่ยวข้องทุกคนเห็นว่ารูปแบบมีประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก 3) การส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมทางการศึกษา ผู้บริหารและคณะครูเห็นว่ารูปแบบที่นำมาทดลองใช้ ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มขึ้น ผู้บริหารสามารถนิเทศกำกับติดตามการพัฒนาหลักสูตรได้อย่างมั่นใจเพิ่มขึ้น ครูนำหลักสูตรไปสู่ชั้นเรียนเพิ่มขึ้น จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ วัดและประเมินผล การเรียนตามเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น ส่วนผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เห็นว่า ทำให้มีความรู้และเห็นความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาเพิ่มขึ้น มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองเพิ่มขึ้น และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือช่วยเหลือ และสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างเต็มกำลังความสามารถ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นดังกล่าว เกิดขึ้นเนื่องจากผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด เป็นผู้มีส่วนได้เสียกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป้าหมายการวิจัย ดังนั้น เมื่อผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ไปทดลองดำเนินการในโรงเรียนที่ตนเองรับผิดชอบ/มีส่วนได้เสีย ทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคนตั้งใจ และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติการกิจ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเข้มแข็งจริงจัง ทำให้ภาพสะท้อน ด้านความเหมาะสม ความมีประโยชน์ และการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการทดลองใช้รูปแบบ เป็นไปดังที่ปรากฏ

4.4.2 ผลการประเมินความพึงพอใจรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ผลของการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบ ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 17 คน โดยรวมและรายด้านมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.97 ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลความพึงพอใจในครั้งนี้ เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ตามภารกิจของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดไว้ในรูปแบบ โดยทุกคนได้รับการชี้แจงทำความเข้าใจในรายละเอียดของรูปแบบ และขั้นตอนการดำเนินงานตามรูปแบบจากผู้วิจัย ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการทดลองใช้รูปแบบ และผู้เกี่ยวข้องทุกคนได้เข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่กำหนดในโรงเรียนเป้าหมายการวิจัย ตลอดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จึงทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคนมีความพึงพอใจในรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น ผลจากกระบวนการวิจัยและพัฒนา ทำให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย

1. ควรศึกษาการพัฒนาแบบ แนวทาง หรือวิธีการในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้เสียในทุกมิติ ทั้งการมีส่วนร่วมคิดและวางแผน ดำเนินการ ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมิน และสะท้อนผล ตลอดจนการมีส่วนร่วมรับประโยชน์และรับผิดชอบ
2. ควรมีการศึกษาวิจัยการนำรูปแบบการบริหารจัดการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ไปใช้ในสถานศึกษาขนาดเล็กอื่น โดยต้องคำนึงถึงการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียนที่จะนำไปศึกษาวิจัย ว่ามีความใกล้เคียงกับโรงเรียนเป้าหมายการวิจัยที่ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบนี้เพียงใด จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน หรือเพิ่มเติมองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย ตัวชี้วัด หรือแม้กระทั่งแนวทางการบริหารจัดการ ร่องรอยการดำเนินงาน และคุณภาพการดำเนินงานตามรูปแบบหรือไม่ โดยจะต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือจากผู้มีประสบการณ์ หรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้เสียกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านอื่นๆ เช่น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและชุมชน การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตลอดจนการจัดการเรียนรู้โดยชุมชนท้องถิ่นภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ

เอกสารอ้างอิง

- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ อีสันเพรส.
- รัตน์ะ ทวีผล. (2546). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอเสถียร จังหวัดชลบุรี. งานนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรรณวิสา เภาพิเศษ. (2549). สภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใน 10 จังหวัดภาคใต้. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวารีย์ ยะนะเลิศ. (2550). สภาพการบริหารการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาวิชาภาษาอังกฤษ ระดับ ประถมศึกษา ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).(ม.ป.ป.). O-NET ชีวฤทธการศึกษาไทย ภาค 2. กรุงเทพฯ: หจก. วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2552). รายงานประจำปี 2552 (1 ตุลาคม 2551- 30 กันยายน 2552) [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.].

Keith, D.D. (1972). **Human Behavior at Work. Human Relations and Organizational Behavior.** New York: McGraw. Hill Book.

Management Meaning [ออนไลน์] 17 ธันวาคม 2007 [อ้างเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2554]. จาก

<http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=lean-357&group=1>

Management Process [ออนไลน์] [อ้างเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2554]. จาก <http://www.people-insights.com/KnowledSharedManagementProcess/tabid/73/Default.aspx>.